ECLI:LV:AT:2023:1215.A420311218.19.S
Lieta Nr. A420311218, SKA-190/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 15.decembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Jānis Pleps, senatores Vēsma Kakste un Anita Kovaļevska

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2018.gada 11.septembra lēmuma Nr. 1/5459 atcelšanu, sakarā ar /pers. A/ un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 3.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ bija Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes Reģionu biroja priekšnieks (Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi). Valsts policija 2012.gada 23.oktobrī atļāva pieteicējam savienot šo amatu ar eksperta amatu akciju sabiedrībā „Latvijas Gāze" (turpmāk – AS „Latvijas Gāze)". No 2013.gada līdz 2016.gadam pieteicējs sniedza eksperta pakalpojumus AS „Latvijas Gāze" atbilstoši noslēgtajiem līgumiem.

Pieteicējs par valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšanu saukts pie administratīvās atbildības. Administratīvā pārkāpuma lietā konstatēts, ka pieteicējs, pildot valsts amatpersonas pienākumus 2015. un 2016.gadā, veica ekspertīzes dabasgāzes skaitītājiem vairākos kriminālprocesos, kuros bija iesaistīta AS „Latvijas Gāze". Lietā atzīts, ka pieteicējs nonācis interešu konflikta situācijā un pārkāpis vairākus likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums) noteiktos ierobežojumus.

[2] Ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – birojs) 2018.gada 11.septembra lēmumu Nr. 1/5459 pieteicējam uzdots atlīdzināt valstij zaudējumus 137 329,40 *euro*, kas nodarīti, pārkāpjot Interešu konflikta novēršanas likuma 11.panta pirmajā un otrajā daļā, 7.panta sestajā daļā un 9.panta pirmajā daļā valsts amatpersonai noteiktos ierobežojumus un aizliegumus.

Nepiekrītot šim lēmumam, pieteicējs vērsās tiesā.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 3.jūnija spriedumu pieteikums daļēji apmierināts – pārsūdzētais lēmumus atcelts un birojam uzdots izdot jaunu administratīvo aktu, ņemot vērā spriedumā konstatētos apstākļus.

Spriedumā, daļēji pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Pieteicējam kā Valsts policijas ekspertam tika uzdots veikt dabasgāzes skaitītāja ekspertīzes vairākos kriminālprocesos, kuri vai nu uzsākti pēc AS „Latvijas Gāze" iesnieguma vai arī kuros AS „Latvijas Gāze" noteikts cietušā statuss. Vairākos no lēmumiem, ar kuriem uzdots veikt ekspertīzes, tieši norādīts uz AS „Latvijas Gāze". Pieteicējs šajos kriminālprocesos sastādīja eksperta atzinumus. Tādējādi pieteicējs pārkāpa Interešu konflikta novēršanas likuma 11.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktos ierobežojumus (aizliegums, pildot valsts amatpersonas pienākumus, veikt darbības, kurās tās darījumu partneri ir ieinteresēti), 7.panta sestajā daļā noteiktos ierobežojumus (aizliegums ar amatu savienošanu radīt interešu konfliktu), kā arī 9.panta pirmajā daļā noteiktos ierobežojumus (aizliegums gūt ienākumus, pārkāpjot Interešu konflikta novēršanas likuma vai citu likumu prasības).

[3.2] Administratīvajā lietā par valstij nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu piedalās tie paši procesa dalībnieki kā tiesā izskatītajā administratīvā pārkāpuma lietā – birojs un pieteicējs. Tādēļ birojam saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 153.panta trešo daļu bija tiesības no jauna pārsūdzētajā lēmumā nepierādīt faktu par to, ka pieteicējs ir pārkāpis Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktos ierobežojumus.

[3.3] Lai atzītu, ka pieteicējs nonācis interešu konflikta situācijā, pietiek ar iespējamību, ka pieteicēja veiktās ekspertīzes varēja ietekmēt AS „Latvijas Gāze" intereses. Tā kā pieteicējs veica ekspertīzes kriminālietās, kurās iesaistīta AS „Latvijas Gāze", pat neapšaubot pieteicēja godaprātu un iespējamos objektīvos ekspertīžu rezultātus, kā arī to, ka ne visas ekspertīzes bija AS „Latvijas Gāze" labvēlīgas, pastāv iespējamība, ka šāda ietekme interešu konflikta situācijā varēja rasties. Savukārt AS „Latvijas Gāze" pieteicējs par samaksu konsultēja par ekspertīžu veikšanu, kā arī veica pašas ekspertīzes. Šāda pieteicēja rīcība, esot procesā no abām pusēm – gan kā valsts tiesu ekspertam, gan kā AS „Latvijas Gāze" konsultantam un ekspertam –, var arī viest šaubas par amatpersonas darbošanos sabiedrības interesēs.

[3.4] Tā kā pieteicējs pārkāpa likumā noteiktos ierobežojumus, pieteicējam atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 30.pantam radās pienākums atlīdzināt nodarītos zaudējumus. Tomēr biroja lēmumā kļūdaini noteikts atlīdzināmo zaudējumu apmērs. Lēmumā norādīts, ka pieteicējs ir pārkāpis Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktos ierobežojumus, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus un 2015. un 2016.gadā veicot ekspertīzes gāzes skaitītājiem kriminālprocesos, kuros iesaistīta AS „Latvijas Gāze". Šāds pārkāpuma sastāvs konstatēts arī administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtajā lēmumā. Pieteicējs strīdus eksperta atzinumus ir sniedzis no 2015.gada 13.aprīļa līdz 2016.gada 14.martam. Tātad par prettiesiski iegūtiem un valstij piekritīgiem atzīstami tikai šajā periodā no AS „Latvijas Gāze" gūtie ienākumi. Savukārt birojs kļūdaini aprēķinā ietvēris visus ienākumus, kas no AS „Latvijas Gāze" gūti no 2015.gada 1.februāra līdz 2016.gada 6.decembrim.

Ņemot vērā minēto, pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks.

[3.5] Tā kā konkrētajā gadījumā tiesību normas neļauj tiesai grozīt biroja lēmumu, tas atceļams kā prettiesisks. Atceļot pārsūdzēto lēmumu, birojam ir uzdodams pienākums izdot jaunu administratīvo aktu, kurā, nosakot pieteicēja pienākumu atlīdzināt valstij nodarīto kaitējumu, tā aprēķinā ir ņemami vērā pieteicēja no AS „Latvijas Gāze" gūtie ienākumi no 2015.gada 13.aprīļa līdz 2016.gada 14.martam.

[4] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums noraidīts, norādot turpmāk minētos argumentus.

[4.1] Pieteicēja apelācijas sūdzībā pausti 10 pamata argumenti pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanai, bet apgabaltiesa spriedumā vērtējusi tikai vienu no tiem. Tiesai nesniedzot atbildes uz pārējiem argumentiem, ir aizskartas pieteicēja tiesības uz pamatotu un izvērstu spriedumu un lietas izskatīšanu pēc būtības divās tiesu instancēs. Spriedums neļauj procesa dalībniekiem pārliecināties, ka tie ir pienācīgi uzklausīti un to būtiskākie argumenti ir izvērtēti.

[4.2] Pievienošanās pirmās instances tiesas spriedumam konkrētajā gadījumā nebija racionāla, jo apelācijas instances tiesai bija jānovērtē šajā tiesu instancē no jauna iegūtie pierādījumi. Jāņem vērā arī šajā lietā pieņemtais apgabaltiesas 2020.gada 27.oktobra lēmums, kurā norādīts, ka lietā ir nepieciešams uzklausīt procesa dalībnieku viedokļus par atlīdzinājuma apmēra novērtēšanu, kā arī vērsta uzmanība uz vēl papildu apstākļu noskaidrošanas nepieciešamību lietā.

[4.3] Tiesa nepamatoti plaši interpretējusi termina „valsts amatpersonas amata pienākumu izpilde" saturu un nepareizi piemērojusi Interešu konflikta novēršanas likuma 1.panta 5.punktu. Fakts pats par sevi, ka pieteicējs bija eksperts biroja lēmumā norādītajos kriminālprocesos, nerada prettiesisku rīcību. Ir nepieciešams konstatēt patiesu un ticamu pieteicēja atrašanos interešu konflikta situācijā, kas ir arī priekšnoteikums Interešu konflikta novēršanas likuma 30.pantā noteiktā lēmuma par zaudējumu piedziņu izdošanai.

[4.4] Lietā nepamatoti nav piemēroti Ministru kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumi Nr. 1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi". Pieteicējs nevarēja zināt par dabasgāzes skaitītāju saistību ar AS „Latvijas Gāze". Ekspertīzēm nodotie skaitītāji var piederēt arī trešajām personām, un pieteicējs, veicot ekspertīzi, šo jautājumu neanalizē. Tiesa nepareizi secināja, ka kriminālprocesos veiktās darbības ietekmējušas vai varējušas ietekmēt AS „Latvijas Gāze".

[4.5] Nepareizi piemērota Interešu konflikta novēršanas likuma 7.panta piektā daļa un pārkāpts tiesiskās paļāvības princips. Visu līmeņu Valsts policijas un Iekšlietu ministrijas amatpersonas zināja par pieteicēja noslēgtajiem līgumiem ar AS „Latvijas Gāze", kā arī pieteicēja amata pienākumus Valsts policijā. Pieteicējam ir izsniegta amatu savienošanas atļauja, pirms tam vispusīgi pārbaudot AS „Latvijas Gāze" darbības veidu un pieteicēja plānoto pakalpojumu saturu un secinot, ka amatu savienošana ir iespējama. Pieteicējs paļāvās uz šo atļauju. Pieteicēja tiešais priekšnieks, kas sniedzis piekrišanu amatu savienošanai, bija informēts arī par ekspertīzu, kur birojs saskatījis interešu konfliktu, veikšanu. Turklāt pieteicējs, veicot pienākumus AS „Latvijas Gāze", ir veicinājis kopējo sabiedriski tiesiskās kārtības attīstību. Pieteicēja tiesiskā paļāvība ir aizsardzības vērta.

[4.6] Nepareizi piemērota Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrā daļa. Tiesību normā noteiktie zaudējumi ir no valsts vai pašvaldības budžeta izmaksātās summas, ko amatpersona ir saņēmusi, atrodoties interešu konfliktā, nevis blakus darbā nopelnītie ienākumi. Tiesību normas mērķis nav sodīt amatpersonu par neatļautu ienākumu gūšanu pie sava darījuma partnera, atņemot no darījuma partnera saņemtos ienākumus, bet gan kompensējošā veidā atgriezt valsts kasē tos ienākumus, kas nepamatoti amatpersonai izmaksāti, atrodoties interešu konflikta situācijā. Pieteicējs tiesiski saņēma ienākumus no AS „Latvijas Gāze" par atļautas amatu savienošanas kārtībā sniegtajiem pakalpojumiem, kas turklāt nav saistīti ar kriminālprocesiem, kuros birojs saskatīja interešu konfliktu. Birojs arī nepamatoti atzinis par prettiesiskiem visus ienākumus no AS „Latvijas Gāze", neizdalot tos, kas iespējami saistīti tieši ar šiem kriminālprocesiem. Lietas faktiskie un juridiskie apstākļi nav noskaidroti atbilstoši Administratīvā procesa likuma 59.pantam.

[4.7] Nepareizi piemērota Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrā un 2.[1]daļa. Ja valstij nodarītais kaitējums ir tikai šķietami iespējams vai arī tāds faktiski nav, nepastāv pamats piedzīt no amatpersonas zaudējumus. Tiesas spriedumā nav vērtēts valsts pārvaldes kārtībai nodarīts kaitējums, kas norāda uz to, ka kaitējums reāli nepastāv. Spriedumā arī atstāts bez ievērības tas, ka birojs nav veicis pārkāpuma radīto seku izvērtējumu un lēmums nesniedz atbildi uz jautājumu, kāpēc attiecībā uz pieteicēju izdots tieši šāda satura administratīvais akts.

[5] Birojs ir iesniedzis kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts. Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] Tiesa ir pārkāpusi Interešu konflikta novēršanas likuma 7.panta sestās daļas 3.punktu, 9.panta pirmo daļu, 30.panta otro daļu un 2.[1]daļas pirmo teikumu, Administratīvā procesa likuma 150.panta otro daļu un 250.panta otro daļu, kā arī nav ņēmusi vērā Tiesu ekspertu likumu, secinot, ka birojs nepamatoti zaudējumus aprēķinājis līdz 2016.gada 16.decembrim.

[5.2] Pieteicējam bija aizliegts apvienot amatpersonas amatu ar eksperta amatu AS „Latvijas Gāze" no brīža, kad pieteicējs nonāca interešu konflikta situācijā, tomēr pieteicējs līdz pat 2016.gada 6.decembrim turpināja apvienot abus amatus.

Ja valsts amatpersonas amata savienošana ar citu amatu radījusi interešu konfliktu, amatu savienošana no interešu konflikta rašanās brīža uzskatāma par aizliegtu līdz pat amatu savienošanas pārtraukšanas brīdim. Attiecīgi visi ienākumi, kas gūti šajā laikā, uzskatāmi par prettiesiski gūtiem un ir piekritīgi valstij.

[5.3] Ja apgabaltiesa atzīst 2016.gada 14.martā veikto ekspertīzi par pieteicēja pārkāpuma beigu datumu, tad atlīdzinājuma aprēķinā pēc loģikas vajadzēja ņemt vērā tikai periodus, kuros pieteicējam bija spēkā esošs līgums ar AS „Latvijas Gāze" un vienlaikus tika veiktas ekspertīzes kriminālprocesos.

[5.4] Vērtējot atlīdzināmo zaudējumu apmēru, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 153.panta trešajai daļai nav ņēmusi vērā administratīvā pārkāpuma lietā veiktos secinājumus. Spriedumā administratīvā pārkāpuma lietā ir pamatots, kādēļ no 2016.gada 15.marta līdz 2016.gada 6.decembrim pieteicējam atbilstoši Tiesu ekspertu likuma 10.panta trešajai daļai bija aizliegts savienot valsts tiesu eksperta amatu ar privātā tiesu eksperta amatu.

[6] Pieteicējs ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka biroja kasācijas sūdzība nav pamatota.

Motīvu daļa

[7] Izskatāmajā lietā ir strīds par Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrās daļas un 2.[1]daļas otrā teikuma interpretāciju un piemērošanu.

Pieteicējs uzskata, ka apgabaltiesa ir nepamatoti atzinusi par pareizu biroja secinājumu, ka izskatāmajā gadījumā konstatējami priekšnoteikumi Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajā daļā ietverto tiesisko seku piemērošanai, turklāt pienācīgi neapsverot šā panta 2.[1]daļas otrajā teikumā ietvertos apstākļus. Arī birojs uzskata, ka tiesa ir pārkāpusi minētās tiesību normas, saīsinot pārsūdzētajā lēmumā noteikto periodu, kurā gūtie ienākumi no AS „Latvijas Gāze" ir atzīstami par prettiesiskiem.

[8] Interešu konflikta novēršanas likuma mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radinieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai (*likuma 2.pants*).

Valsts amatpersona šī likuma izpratnē ir persona, kas veic kādu publisku funkciju. Valsts amatpersonas statuss nozīmē īpašu tiesisku attiecību pastāvēšanu starp personu un valsti un ir cieši saistīts ar valsts funkciju pildīšanu. Nosacījums par īpašu uzticamību un lojalitāti pret valsti ir pamatā ar

amatpersonas statusu saistītajiem ierobežojumiem (*Satversmes tiesas 2019.gada 17.decembra sprieduma lietā Nr. 2019-03-01 11.1.punkts*).

Senāts ir atzinis, ka valsts amatpersonām, pildot dienesta pienākumus, ir jādarbojas sabiedrības interesēs, tādējādi gūstot sabiedrības uzticēšanos, un jānovērš jebkādas šaubas par iespējamu valsts amatpersonas ieinteresētību konkrēta lēmuma vai rīcības rezultātā, proti, jānovērš interešu konflikta situācijas iespējamība (sk. *Senāta 2006.gada 21.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-394/2006, A42102804, 8.1.punktu*). Valsts amatpersonas vairāk kā jebkuras citas personas ir pakļautas dažādiem ierobežojumiem un atrodas pastiprinātā sabiedrības uzmanības lokā. Turklāt amatpersonām pašām, neraugoties uz augstākas amatpersonas vai speciālu institūciju kontroli, jārūpējas par savas darbības tiesiskumu, proti, valsts amatpersonai ir pašai jāraugās, lai tā savā darbībā ievērotu tiesību normas (*turpat, 8.2.punkts*).

Līdz ar to valsts amatpersonas statuss ir cieši saistīts ar pienācīgu valsts funkciju izpildi un sabiedrības uzticēšanos valstij. Lai nodrošinātu valsts funkciju īstenošanu sabiedrības interesēs, valsts amatpersonas ir pakļautas dažādiem ierobežojumiem. Tieši pašai amatpersonai primāri jārūpējas par šo ierobežojumu ievērošanu. Savukārt gadījumā, ja amatpersona ir tos pārkāpusi, normatīvajos aktos ir paredzēti vairāki atbildības mehānismi.

[9] Viens no valsts amatpersonu atbildības mehānismiem ietverts Interešu konflikta novēršanas likuma 30.pantā.

Panta pirmā daļa paredz, ka par Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumiem personu sauc pie likumos noteiktās atbildības un valsts amatpersonai ir pienākums atlīdzināt nodarītos zaudējumus.

Panta otrā daļa paredz, ka ienākumi un mantiskie labumi, kas gūti, pārkāpjot Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktos ierobežojumus, vai proporcionāls to pieaugums ir piekritīgi valstij, prezumējot, ka, pārkāpjot valsts noteiktos ierobežojumus un prettiesiski gūstot ienākumus vai mantiskos labumus, valsts amatpersona ir nodarījusi tādu kaitējumu valsts pārvaldības kārtībai, kas ir novērtējams mantiskā izteiksmē un ir proporcionāls aizliegtā veidā gūtu ienākumu, mantisko labumu un īpašuma vai mantas pieauguma vērtībai.

Panta 2.[1]daļas otrais teikums noteic, ka valsts amatpersonu pilnībā vai daļēji atbrīvo no to ienākumu un mantisko labumu atmaksas, kuri gūti, pārkāpjot šajā likumā noteiktos ierobežojumus, ja pienākums atmaksāt ienākumus un mantiskos labumus nav samērīgs ar administratīvā pārkāpuma rezultātā radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai.

Izskatāmajā gadījuma pieteicējam atbilstoši minētajām tiesību normām ir uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus.

[10] Senāts ir atzinis, ka Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrā daļa ietver šādus tiesiskos apstākļus: 1) Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpums un 2) ienākumi vai mantiski labumi tika iegūti, pārkāpjot Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktos ierobežojumus. Tiesību norma neprasa, lai papildus administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtajam lēmumam tiktu konstatēta zaudējumu esība, jo, pastāvot iepriekš minētajiem tiesiskajiem apstākļiem, zaudējumu esība tiek prezumēta (sk. *Senāta 2006.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-599/2006, A42336606, 8.3.punktu*).

Līdz ar to tiesību normas tiesiskais sastāvs prasa konstatēt Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu un tā rezultātā gūtus ienākumus vai mantiskos labumus. Konstatējot šīs tiesiskā sastāva pazīmes, ir pamats piemērot tiesību normā paredzētās tiesiskās sekas – uzlikt pienākumu atlīdzināt nodarīto kaitējumu.

[11] Pieteicēja kasācijas sūdzībā ir vairāki iebildumi, kas saistīti ar apgabaltiesas secinājumu, ka Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrās daļas tiesiskais sastāvs sakrīt ar konkrētās situācijas faktiskajiem apstākļiem. Proti, vairāki no pieteicēja kasācijas sūdzībā paustajiem iebildumiem vērsti uz to, ka pieteicējs nav pieļāvis Interešu konflikta novēršanas likuma normu pārkāpumu.

Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrā daļa neparedz konkrētu veidu, kādā konstatējams pieļautais likuma pārkāpums. Tādējādi to var veikt gan administratīvās lietas, gan administratīvā pārkāpuma lietas, gan krimināllietas ietvaros.

Konkrētajā gadījumā Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpums ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā Nr. 1A29015917, kurā ir stājies spēkā Rīga pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017.gada 24.novembra spriedums (*ECLI:LV:RLPT:2017:1124.1A29015917.1.S*). Ar šo spriedumu atstāts negrozīts biroja lēmums par pieteicēja administratīvo sodīšanu, konstatējot, ka pieteicējs, pildot valsts amatpersonas pienākumus un veicot ekspertīzes kriminālprocesos, kuros iesaistīta AS „Latvijas Gāze", nonāca interešu konflikta situācijā un tostarp arī pārkāpa Interešu konflikta novēršanas likuma 7.panta sesto daļu, 9.panta pirmo daļu un 11.panta pirmo un otro daļu. Vienlaikus Senāts atzīmē, ka konkrētajā administratīvā pārkāpuma lietā ir konstatēti arī citi likuma pārkāpumi pieteicēja kā valsts amatpersonas darbībā. Tomēr, tā kā tie nav minēti pārsūdzētā biroja lēmuma pamatojumā, nav pamata tos apskatīt izskatāmās lietas ietvaros.

Administratīvā procesa likuma 153.panta trešā daļa noteic, ka fakts, kurš nodibināts ar spēkā stājušos spriedumu tā motīvu daļā, nav no jauna jāpierāda, izskatot administratīvo lietu, kurā piedalās tie paši procesa dalībnieki.

Minētā tiesību norma paredz izņēmumu no lietas iztiesāšanas tiešuma principa un principa, ka nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu. Proti, likums ļauj tiesai atsaukties uz citā lietā taisīta sprieduma motīvu daļā nodibinātiem faktiem, ja abās lietās piedalījušies tie paši procesa dalībnieki. Kā atzinis Senāts: ja vieniem un tiem pašiem procesa dalībniekiem ir bijusi iespēja savstarpējā tiesas procesā aizstāvēt katram savas intereses, izmantojot iespējas iesniegt pierādījumus un izteikt argumentus par otras puses iesniegtajiem pierādījumiem, tad konkrēti strīdīgi fakti ar to starp pusēm vienreiz jau ir noskaidroti un nodibināti ar spēkā stājušos spriedumu (*Senāta 2019.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-248/2019, ECLI:LV:AT:2019:1122.A420240915.2.S, 8.punkts*). Minētā Administratīvā procesa likuma norma ir saistīta arī ar *res judicata* principu, kura saistošais spēks attiecas ne tikai uz tiesas nolēmumu rezolutīvo daļu, bet arī uz motīviem, kas veido rezolutīvās daļas nepieciešamo pamatojumu un kuri tāpēc nav no tās atdalāmi (*Senāta 2021.gada 31.marta sprieduma lietā Nr. SKA-185/2021, ECLI:LV:AT:2021:0331.A420180517.12.S, 13.punkts*).

Konkrētajā gadījumā jautājums par to, vai pieteicēja darbības veido Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu, ir pārbaudīts jau administratīvā pārkāpuma lietā. Administratīvā pārkāpuma lietā piedalījās tās pašas puses, kas izskatāmajā lietā, kā arī lieta ir noslēgusies ar spēkā stājušos spriedumu. Līdz ar to Senāts secina, ka šīs lietas ietvaros attiecīgais jautājums vairs nav atkārtoti pārvērtējams.

[12] Otra no Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajā daļā ietvertā tiesiskā sastāva pazīmēm ir ienākumu gūšana pārkāpuma rezultātā.

Viens no biroja konstatētajiem pieteicēja pārkāpumiem ir arī nepamatota ienākumu saņemšana no aizliegtas amatu savienošanas (Interešu konflikta novēršanas likuma 9.panta pirmās daļas pārkāpums). Biroja konstatējums apstiprināts arī ar spēkā stājušos tiesas spriedumu administratīvā pārkāpuma lietā. Līdz ar to nav šaubu, ka pieteicējs ir saņēmis ienākumus likuma pārkāpuma rezultātā.

Attiecīgi konkrētajā gadījumā apgabaltiesa pamatoti ir konstatējusi pamatu Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajā daļā paredzēto tiesisko seku piemērošanai, jo minētās tiesību normas tiesiskais sastāvs sakrīt ar konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem, kas konstatēti lietā.

No minētā Senāts arī secina, ka izskatāmajā lietā faktiski nav (nevar būt) strīda par atlīdzināšanas pienākuma esību, jo jau ar spēkā stājušos spriedumu ir konstatēti nepieciešamie priekšnoteikumi. Lietā strīds ir tikai par atlīdzināšanas pienākuma saturu (jautājumu, kas nav ticis risināts administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros), proti, cik lieli ir nodarītie zaudējumi un vai un kādā apmērā pieteicējs ir atbrīvojams no zaudējumu

atlīdzināšanas. Gan pieteicēja, gan biroja kasācijas sūdzībās ir ietverti apsvērumi par to, ka tiesa nav pareizi noteikusi atlīdzināmo zaudējumu apmēru.

Attiecīgi Senāts turpmāk pievērsīsies šī jautājuma analīzei.

[13] Pieteicējs uzskata, ka atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajai daļai atlīdzinājums ir nosakāms no summas, ko amatpersona ir saņēmusi par savu pienākumu izpildi no valsts vai pašvaldības budžeta. Tomēr gan birojs, gan tiesa atlīdzinājumu ir aprēķinājusi no pieteicēja AS „Latvijas Gāze" gūtajiem ienākumiem.

Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrā daļa paredz, ka valstij ir piekritīgi tie ienākumi un mantiskie labumi, kas gūti, pārkāpjot likumā noteiktos ierobežojumus. Arī šajā tiesību normā ietvertajā formulā, kā novērtēt valsts pārvaldības kārtībai nodarīto kaitējumu, noteikts, ka šis kaitējums ir proporcionāls aizliegtā veidā gūtu ienākumu, mantisko labumu un īpašuma vai mantas pieauguma vērtībai.

Līdz ar to Senāts secina, ka minētā tiesību norma skaidri paredz to, ka atlīdzinājuma aprēķinā ir izmantojami ienākumi, kas gūti aizliegtā veidā jeb pārkāpjot likumā noteiktos ierobežojumus. Tādēļ, lai noskaidrotu, kādi tieši ienākumi ir atzīstami par aizliegtiem jeb ierobežojumu pārkāpuma rezultātā gūtiem, jānoskaidro, kādas darbības konkrētajā gadījumā veidojušas Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu.

Interešu konflikta novēršanas likumā ir noteikti ierobežojumi valsts amatpersonām. Attiecīgi šā likuma pārkāpumu persona var pieļaut, tikai atrodoties valsts amatpersonas statusā. Ja interešu konflikta rezultātā amatpersona vienlaikus ieņem tādu amatu, kas nav savienojams ar valsts amatpersonas statusu, secināms, ka likuma pārkāpumu veido tieši amata, kas nav savienojams ar valsts amatpersonas statusu, ieņemšana. Līdz ar to tieši tie ienākumi, kas gūti, veicot amata, kas nav savienojams ar valsts amatpersonas statusu, pienākumus, ir atzīstami par prettiesiski gūtiem un secīgi izmantojami atlīdzinājuma aprēķinā.

[14] Analizējot to, kādas tieši darbības konkrētajā gadījumā veidojušas Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu, norādāms, ka nav strīda, ka sākotnēji pieteicējs ir tiesiski apvienojis amatpersonas amatu Valsts policijā ar amatu AS „Latvijas Gāze". Pieteicējam 2012.gada 23.oktobrī bija izsniegta amatu savienošanas atļauja, kurā citstarp norādīts uz nepieciešamību pieteicējam amatpersonas pienākumu veikšanā izvairīties no interešu konflikta situācijām, proti, atļaujā secināts, ka „amatu savienošana nevar radīt interešu konflikta situāciju, ja [pieteicējs] neveiks ar valsts amatpersonas amatu saistītās darbības attiecībā uz AS „Latvijas Gāze", t.sk. nepiedalīsies lēmumu pieņemšanā, administratīvo aktu sagatavošanā vai izdošanā, uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkciju veikšanā" (*lietas 1.sējuma 29.–31.lapa*). Tomēr, 2015. un 2016.gadā veicot ekspertīzes kriminālprocesā Nr. 11517092914, Nr. 11221069415, Nr. 11517026915 un Nr. 11517053515, kurā iesaistīta AS „Latvijas Gāze", pieteicējs nonāca interešu konflikta situācijā. Savukārt, pieteicējam nonākot interešu konfliktā, amatpersonas amata savienošana ar darbu AS „Latvijas Gāze" vairs nebija tiesiska un pieteicējs attiecīgi pieļāva aizliegtu amatu savienošanu.

Līdz ar to Senāts secina, ka Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu veido pieteicēja darbs AS „Latvijas Gāze" un apgabaltiesa ir pamatoti atzinusi, ka aprēķinā izmantojami tie ienākumi, kurus pieteicējs guvis AS „Latvijas Gāze".

[15] Vienlaikus, lai gan apgabaltiesa atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajai daļai ir pareizi noteikusi ienākumu, kas izmantojami zaudējumu aprēķinā, avotu, apgabaltiesa nav pareizi noteikusi laika periodu, kurā gūtie ienākumi ir ņemami vērā zaudējumu aprēķinā.

Kā jau Senāts minējis iepriekš, tas, kādi ienākumi ir izmantojami zaudējumu aprēķinā, ir nesaraujami saistīts ar to, kādas darbības veido pārkāpumu. Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir atzinusi par prettiesiski gūtiem visus pieteicēja ienākumus no AS „Latvijas Gāze" laika periodā no 2015.gada 13.aprīļa līdz 2016.gada 14.martam, proti, no pirmās ekspertīzes, kas veikta interešu konflikta situācijā, līdz pēdējai ekspertīzei interešu konflikta situācijā. Tomēr šāda rīcība ir attaisnojama tikai situācijā, ja arī pats Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpums ir ildzis visu šo periodu.

Konkrētajā gadījumā pārkāpumu, kura rezultātā pieteicējs ir guvis ienākumus, veido aizliegta amatu savienošana interešu konflikta situācijā. Apskatot konkrētas pieteicēja darbības, kas radīja interešu konfliktu, no kā izriet aizliegta amatu savienošana, konstatējams, ka pieteicējs ir veicis vairākas ekspertīzes dažādos kriminālprocesos. Attiecīgās ekspertīzes lielākoties veiktas vienas dienas laikā (atsevišķos gadījumos veiktas arī vairākas ekspertīzes vienā dienā). Līdz ar to tā bijusi nevis ilgstoša un nepārtraukta atrašanās interešu konflikta situācijā, bet gan ikreizēja nonākšana interešu konflikta situācijā, kas vairākkārt atkārtojusies.

Senāts uzskata par nepieciešamu atzīmēt, ka gadījumā, ja amatu savienošanai ir izdota atļauja, interešu konflikta pieļaušana pati par sevi neatceļ izdoto atļauju. Šādu nosacījumu nesatur nedz pieteicējam izdotā atļauja, nedz paredz Interešu konflikta novēršanas likums. Vienlaikus atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 7.panta sestās daļas 2.punktam amatu savienošana ir pieļaujama, ja tā nerada interešu konfliktu un ir saņemta atļauja amatu savienošanai. Līdz ar to amatu savienošana, amatpersonai atrodoties interešu konfliktā, nav pieļaujama un nav tiesiska. Lai gan interešu konflikta rašanās visdrīzāk ir pamats iestādei pārskatīt amatpersonai izsniegto atļauju amatu savienošanai un, iespējams, to atcelt, tomēr atļaujas atcelšanai ir nepieciešams iestādes lēmums. Konkrētajā gadījumā iestāde nav nekavējoties reaģējusi un pieteicējam visā strīdus periodā tika saglabāta atļauja amatu savienošanai. Līdz ar to Interešu konflikta novēršanas likuma 7.panta sestās daļas 2.punkta pārkāpumu veidoja nevis ilgstoša un nepārtraukta prettiesiska amatu savienošana, bet gan vairāki īslaicīgi laika periodi, kad pieteicējs veica konkrētās ekspertīzes, radot interešu konfliktu un attiecīgi – šajos periods pieļaujot aizliegtu amatu savienošanu.

Līdz ar to pieteicēja gadījumā prettiesiski gūtie ienākumi konstatējami tajās dienās, kad pieteicējs veicis konkrētās ekspertīzes, radot interešu konfliktu, un attiecīgi šie ienākumi arī būtu izmantojami zaudējumu aprēķinā. Apgabaltiesai būtu precīzi jākonstatē dienu skaits, kurās pieteicējs pieļāvis Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpumu, un attiecīgi jāaprēķina atlīdzināmo zaudējumu apmēru par šīm dienām.

Tā kā apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otro daļu, nosakot laika periodu, kurā gūtie ienākumi AS „Latvijas Gāze" ir ņemami vērā zaudējumu aprēķinā, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Vienlaikus Senāts vērš uzmanību, ka konkrētajā gadījumā Interešu konflikta novēršanas likuma pārkāpums ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā. Tādēļ tiesai, ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 153.panta trešo daļu, būtu arī jāapsver, vai pārkāpuma periods nav konstatēts jau sprieduma administratīvā pārkāpuma lietā. Lai gan pirmšķietami spriedums nesatur šādu konstatējumu, tomēr vienlaikus no sprieduma izriet, ka tiesa atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 289.^{13}panta trešajai daļai pievienojas biroja motivācijai un to neatkārto (*Rīga pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017.gada 24.novembra spriedums lietā Nr. 1A29015917, ECLI:LV:RLPT:2017:1124.1A29015917.1.S*). Līdz ar to tiesas sprieduma motivāciju veido arī biroja 2017.gada 14.jūnija lēmuma Nr.1/3487 motīvi, tomēr izskatāmās lietas materiāliem šāds lēmums nav pievienots. Līdz ar to šobrīd no lietas materiāliem nav iespējams pārbaudīt, vai fakts par pārkāpuma ilgumu ir nodibināts ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tā motīvu daļā.

[16] Šajā aspektā arī norādāms, ka noraidāms ir biroja kasācijas sūdzībā paustais viedoklis, ka atlīdzinājuma aprēķinā ņemami pieteicēja ienākumi AS „Latvijas Gāze" līdz 2016.gada 6.decembrim (brīdim, kad pārtraukta amatu savienošana), jo, kā tas konstatēts iepriekš, aizliegta amatu savienošana ir notikusi nevis ilgstoši, bet epizodiski.

Tāpat papildus Senāts norāda, ka nav arī pamatots biroja kasācijas sūdzībā minētais viedoklis, ka izskatāmajā lietā būtu piešķirama nozīme tam, vai tiesa administratīvā pārkāpuma lietā ir norādījusi uz pieteicēja pārkāpumu, vienlaicīgi veicot gan valsts tiesu eksperta, gan privātā tiesu eksperta pienākumus. Administratīvā procesa likuma 250.panta otrā daļa paredz, ka tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā. Tā kā pārsūdzētā lēmuma pamatojumā nav minēts pieteicēja pārkāpums, kas radies saistībā ar vienlaicīgu darbošanos gan kā privātajam, gan kā valsts tiesu ekspertam, apgabaltiesa pamatoti nav piešķirusi nozīmi jautājumam par šāda pārkāpuma esību un ilgumu.

Līdz ar to biroja kasācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma.

[17] Pieteicējs nepamatoti uzskata, ka, piemērojot Interešu konflikta novēršanas likuma 30.pantu, viņam nepamatoti tiek atņemti tiesiski AS „Latvijas Gāze" nopelnīti ienākumi. Kā Senāts šajā lietā jau iepriekš norādījis, ienākumi, kas gūti, pārkāpjot valsts amatpersonai noteiktos ierobežojumus, ir uzskatāmi par iegūtiem prettiesiski (*Senāta 2020.gada 25.septembra lēmuma lietā Nr. SKA-1473/2020, ECLI:LV:AT:2020:0925.A420311218.9.L, 9.punkts*). Līdz ar to tie ienākumi, kas gūti AS „Latvijas Gāze" laikā, kamēr pieteicējs pieļāva Interešu konflikta novēršanas likumā noteikto ierobežojumu pārkāpumu, proti, veica konkrētas ekspertīzes, radot interešu konfliktu un no tā izrietošu aizliegtu amatu savienošanu, no publiski tiesiskā viedokļa nav atzīstami par tiesiski gūtiem, pat ja netiek apšaubīta privāttiesiski noslēgto līgumu starp pieteicēju un AS „Latvijas Gāze" spēkā esība.

Tāpat nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka bija nepieciešams konstatēt, ka ienākumi no AS „Latvijas Gāze" ir tiešā veidā saistīti ar kriminālprocesiem, kuros pieteicējs, neskatoties uz interešu konfliktu, veica ekspertīzes. Tiesību norma neprasa šādas saistības konstatēšanu, jo, kā tas vairākkārt uzsvērts jau iepriekš, pārkāpumu veido interešu konflikta rezultātā radīta aizliegta amatu savienošana, nevis kādu konkrētu pienākumu veikšana AS „Latvijas Gāze".

[18] Lai gan apgabaltiesas spriedums ir atceļams, Senāts papildus norāda apsvērumus par Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta 2.[1]daļas daļas otrā teikuma interpretāciju.

Šī tiesību norma paredz, ka valsts amatpersonu pilnībā vai daļēji atbrīvo no to ienākumu un mantisko labumu atmaksas, kuri gūti, pārkāpjot šajā likumā noteiktos ierobežojumus, ja pienākums atmaksāt ienākumus un mantiskos labumus nav samērīgs ar administratīvā pārkāpuma rezultātā radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai.

Tiesību norma tekstuāli ir konstruēta tā, ka, pastāvot tajā noteiktajam priekšnoteikumam („pienākums atmaksāt ienākumus un mantiskos labumus nav samērīgs ar administratīvā pārkāpuma rezultātā radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai"), birojam ir pienākums (nevis tiesības) pilnībā vai daļēji atbrīvot personu no zaudējumu atlīdzināšanas pienākuma.

Līdz ar to apgabaltiesai, kad tā atbilstoši šā sprieduma 15.punktam būs noteikusi prettiesiski gūtos līdzekļus, kas atlīdzināmi valstij, secīgi būs pienākums arī pārbaudīt, vai ticis ievērots samērīguma princips.

Savukārt, ja tiks konstatēts, ka pienākums atmaksāt ienākumus un mantiskos labumus nav samērīgs ar pārkāpuma rezultātā radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai, apgabaltiesai jāņem vērā, ka attiecīgā tiesību norma piešķir birojam rīcības brīvību noteikt to, vai persona ir pilnībā vai daļēji atbrīvojama no zaudējumu atlīdzināšanas. Proti, birojam ir piešķirta rīcības brīvība katrā gadījumā noteikt, kāds ir samērīgs atlīdzinājuma apmērs. Vienlaikus šajā tiesību normā ir ietverti arī noteikumi piešķirtās rīcības brīvības izmantošanai. Birojam ir jāņem vērā personai uzliktais atmaksas pienākums (personas tiesību ierobežojums) un pārkāpuma rezultātā radītais kaitējums valsts pārvaldes kārtībai un, pēc abu šo kritēriju konkretizēšanas, tie jāsamēro, nosakot, kāds konkrētajā gadījumā būtu saprātīgs līdzsvars starp pieteicēja un sabiedrības interesēm.

Attiecībā uz rīcības brīvības izmantošanas tiesiskuma pārbaudi Senāts ir norādījis, ka tiesa var pārbaudīt to, vai valsts pārvalde, izmantojot savu rīcības brīvību, ir rīkojusies tiesiski. Valsts pārvaldes rīcības brīvība nav izmantota tiesiski, ja tā ir kļūdaina. Līdz ar to tiesai ir jāpārbauda iespējamās rīcības brīvības izmantošanas kļūdas: rīcības brīvības neizmantošana, rīcības brīvības pārsniegšana vai rīcības brīvības nepareiza izmantošana. Valsts pārvaldes rīcības brīvība ir izmantota nepareizi, ja tās izmantošana ir pretrunā ar noteikumiem, kas reglamentē rīcības brīvības pareizu izmantošanu (*Senāta 2010.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-673/2010, A42476008, 11.punkts*). Līdz ar to tiesai šādos gadījumos ir jāpārbauda, vai birojs nav pieļāvis kādu no rīcības brīvības izmantošanas kļūdām.

[19] Apkopojot minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa nav atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajai daļai pareizi noteikusi valstij atlīdzināmo zaudējumu apmēru, līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Apgabaltiesai, izskatot lietu no jauna, atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 30.panta otrajai un 2.[1]daļai jāveic turpmāk norādītie soļi.

Pirmkārt, jānosaka pareizs valstij atlīdzināmo zaudējumu apmērs, ņemot vērā šā sprieduma 15.punktu.

Otrkārt, pēc pareizi noteikta valstij atlīdzināmo zaudējumu apmēra jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā pieteicējam uzliktais pienākums ir samērīgs ar radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai.

Treškārt, tikai konstatējot, ka pieteicējam uzliktais pienākums nav samērīgs ar radīto kaitējumu valsts pārvaldes kārtībai, tiesa var pārbaudīt, vai konkrētajā gadījumā birojs pareizi izmantojis piešķirto rīcības brīvību, nelemjot par to, vai persona ir pilnībā vai daļēji atbrīvojama no zaudējumu atlīdzināšanas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 3.jūnija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;
noraidīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kasācijas sūdzību;
atmaksāt /pers. A/ par kasācijas sūdzību samaksāto drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.